

Utvalget for fremtidens fellesskole har invitert til innspill.

[Invitasjon til å gi innspill, se lenke til program – Utvalget for framtidenskole](#)

Kjære utvalg,

Vi er to lærerutdannere ved Institutt for lærerutdanning og utdanningsvitenskap - NMBU. Vi har fått i oppdrag fra vårt institutt og våre kollegaer å komme med innspill til Utvalget for fremtidens fellesskole.

Utvalget spør: Hva legger dere i begrepet fellesskolen?

Vi oppfatter begrepet *fellesskolen* som et resultat av det utdanningspolitiske systemskiftet som fant sted på begynnelsen av 2000-tallet. Dette skiftet innebar en overgang fra den sosialdemokratiske nordiske utdanningsmodellen til en nyliberal utdanningsmodell. I denne perioden ble begrepet *enhetsskole* erstattet med *fellesskole*. Som kjent markerte dette en betydelig endring i utdanningssystemet. Fokuset ble flyttet fra enhetsskolens prinsipper om reduksjon av sosial ulikhet, sosial integrasjon og solidaritet til fellesskolens nye rammer og mål. I fellesskolen vektlegges individuelle rettigheter og kvalifisering av den enkelte.

Utvalget spør: Hva mener dere det er viktigst å bevare ved dagens skole?

Det er viktig å bevare og gjenreise skolens rolle som samfunnsinstitusjon som bidrar til å redusere sosial ulikhet. Ansvar for utfordringene bør ikke bare skyves over på enkeltindivider som elever, deres foresatte, lærere og skoleledere, når disse utfordringene er et resultat av bredere samfunnsforhold, inkludert skolepolitiske føringer.

Videre anser vi det som viktig å sikre den enkelte skoles handlingsrom.

Flere forskere har påpekt at læreres handlingsrom har blitt innskrenket som en følge av mål- og resultatstyring. Mange rektorer opplever også et betydelig redusert handlingsrom på grunn av omfattende rapporteringskrav.

Implementeringen av NPM har også ført til økt byråkrati og administrativt arbeid for lærere og skoleledere, noe som kan ta tid og ressurser bort fra undervisning. Det økte fokuset på testing og resultatmåling kan føre til stress og press på både lærere og elever, og kan påvirke læringsmiljøet negativt.

Utvalget spør: Hvilke utviklingstrekk i samfunnet mener dere utfordrer fellesskolen?

Vi føyer oss til den store hop som omtaler digitalisering og teknologisk utvikling som en utfordring hele utdanningssystemet. Denne utvikling utfordrer etablerte oppfatninger av kunnskap og læring, noe som kan skape usikkerhet og kreve nye pedagogiske tilnærminger.

Videre mener vi at økt elevmangfold i norsk skole ikke er en utfordring i seg selv, snarere en berikelse. Utfordringen er at skolen må få tid og rom til å møte det økte elevmangfoldet i et ressursperspektiv. Flere forskere har påpekt at mål- og resultatstyring i skolen fører til standardisering og reduserer lærernes handlingsrom. Dette begrenser lærernes mulighet til å bruke elevmangfold som en ressurs i undervisningen. Økte krav til evaluering, dokumentasjon og rapportering stjeler tid og reduserer lærernes pedagogiske frihet og nytenkning.

Utvalget spør: Hva skal skolens viktigste oppgaver være i framtiden?

Skolens viktigste oppgaver i fremtiden bør være å forberede elevene på et samfunn i stadig endring. Demokratiet står overfor flere utfordringer som kan true dets stabilitet og funksjon. Lav valgdeltakelse svekker demokratiets legitimitet og representativitet. Spredning av falske nyheter og konspirasjonsteorier undergraver tilliten til demokratiske institusjoner og prosesser. Autoritære ledere som ikke følger demokratiske spilleregler, kan true demokratiets grunnlag. Økende økonomisk ulikhet og globalisering kan føre til misnøye og mistillit til det demokratiske systemet. Demokratiet er sårbart og trenger kontinuerlig beskyttelse og styrking for å opprettholde sin funksjon og legitimitet. Og her har/kan skolen ha en viktig oppgave.

Klimautfordringene er mange og komplekse. FNs klimapanel (2025) viser at ekstremvær som hetebølger, flommer og orkaner blir stadig vanligere. Økende temperaturer og endrede nedbørsmønstre påvirker både natur og samfunn. Ifølge WWFs rapport om naturens tilstand (2024) fører endringer i arealbruk, overutnyttelse av ressurser, forurensning og klimaendringer til at verdifulle økosystemer står i fare for å endres for alltid. Vi har mistet 73% av jordas dyrebestand på 50 år. Tap av biologisk mangfold, naturkatastrofer fører til utfordringer for matproduksjon, helse problemer, vannmangel, migrasjon og mulige konflikter over ressurser. Vi må handle raskt for å redusere klimagassutslipp og bremse tap av biomangfold, samt tilpasse oss nødvendige endringer. Skolen kan på sitt beste være en arena der elever kan få erfaring med at dialog, samarbeid, og systembevissthet er nøkkelen for å beskytte miljøet og sikre en bærekraftig fremtid. Dette innebærer også å integrere bærekraftig praksis i alle aspekter av skolen drift, fra undervisning til administrasjon. Elevenes engasjement knyttet til bærekraftutfordringer er redusert over tid. Dette kan skyldes flere faktorer, inkludert økt press og krav i skolen. Vi mener at det er nødvendig med en skole som reduserer konkurranse og individorienteringen, og i større grad fokuserer på kollektive handlinger for en bærekraftig utvikling.

Mvh.

Birgitte Bjonness, førsteamanuensis; birgitte.bjonness@nmbu.no

og

Guðrún Jónsdóttir, førsteamanuensis; guðrun.jonsdottir@nmbu.no